

presència

Número 1824. Del 9 al 15 de febrer del 2007. Any XLII. 0,50 €

Per molts anys, Hergé!

TINTÍN ÉS ELL. El 2007 és l'any del centenari de Georges Remi, Hergé, el creador de Tintín, un dels herois del còmic més importants i estudiats. Un referent universal./ 2 a 11

Hergé prenent notes a dalt d'un vaixell. © HERGÉ/MOULINSART 2007

«Tintin, c'est moi!»

CENTENARI HERGÉ. Georges Remi, Hergé, creador de Tintín, va néixer el 22 de maig del 1907 a Etterbeek, al cinturó de Brussel·les. Va deixar clar que ell i el seu personatge eren u: «Tintin, c'est moi!»

SALVADOR GARCIA-ARBÓS
● La *tintinolatria* té tres dates sagrades: el 10 de gener, el 3 de març i el 22 de maig. En aquestes festes anyals es commemoren, cronològicament, el naixement de Georges Remi, el 22 de maig del 1907; les primeres planes de les aventures de Tintín, publicades el 10 de gener del 1929, i la mort d'Hergé, ocorreguda el 3 de març del 1983.

En unes entrevistes que, el dramaturg, actor i escenògraf francès Numa Sadoul va fer a Hergé el 1971, Georges Remi va dir una frase cèlebre, que va engrandir el mite i que va concloure una obra: «Per fer viure Tintín, fer viure Haddock, Tornassol, els Dupondt, i tots els altres, jo crec que sóc l'únic que ho puc fer. Tintín (i tots els altres) sóc jo, exactament com Flaubert deia: 'Madame Bovary sóc jo'. Són els meus ulls, els meus sentits, els meus pulmons, la meua panxa! Crec que sóc jo el que puc animar-lo, en el sentit de donar-li una ànima. És una obra personal... si uns altres agafessin Tintín, ho farien diferent, i, per això mateix, ja no seria més Tintín.» En definitiva, va deixar perfectament clar que quan ell morís Tintín moriria amb ell, que ningú no podia continuar

la seva obra, que les aventures acabaven amb ell. «*Tintin, c'est moi*» és la frase en la versió original recollida per Numa Sadoul a *Tintin et moi. Entretien avec Hergé*, amb edicions del 1983 i del 1989. De la primera versió, més breu i no definitiva, l'editorial Joventut en va fer una edició en català el 1986, amb una traducció —excel·lent, no cal dir-ho— del senyor Joaquim, intitolada, *Tintin i jo, converses amb Hergé*.

El 2003 el cineasta danès Anders Østergaard va realitzar un documental magistral a partir d'aquestes entrevistes. Aquests dies ha estat a Barcelona per presentar *Tintin et moi*, que va ser projectat com el documental del mes a una vintena de cinemes de tot Catalunya a començament de febrer del 2007, dins el programa Paral·lel 40.

Veiem que insisteix en la paternitat del seu personatge: «Tintín és una emanació de mi mateix, igual que els altres personatges, i m'adono que és un heroi valent i irreprotxable. Segurament, el que jo hauria volgut ser.» Hergé va confessar a Numa Sadoul que a mesura que avançaven els anys apareixien uns personatges imperfectes, plens de defectes morals i físics, que poden cometre

EL CENTENARI

Aquest és el logotip de l'Any Hergé, acròstic de les sigles, llegides en francès, de Remi (cognom) Georges (el nom), el creador de Tintín, el personatge més estudiat i amb més bibliografia del món del còmic. Georges Remi va néixer el 22 de maig del 1907 a Brussel·les i va morir el 3 de març del 1983 a París. El 7 del logotip té relació amb la insistència cabalística de Remi d'oferir la seva obra per a la mainada de 7 a 77 anys.

estupideses, però que ell i tothom s'hi reconeixen sovint. Era el contrapunt al tipus excessivament perfecte, que no s'equivoca per res del món.

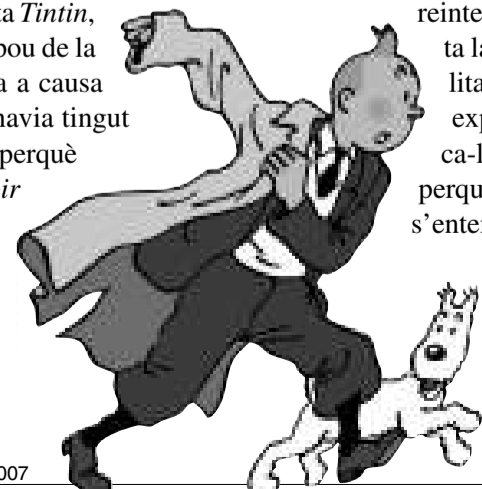
Hergé va rebre una formació catòlica i va quedar impregnat dels valors de l'escoltisme, dels *boyscouts* belgues. Va dedicar-se a la publicitat fins que el pare Wallez, director del diari ultracatólic *XXème Siècle*, admirador de Mussolini i empresonat acabada la II Guerra Mundial, va animar Hergé a crear un jove heroi, periodista cristià i defensor de les causes nobles. El resultat va ser un pacifista, defensor dels drets humans, civils i de la natura, i sempre al costat dels febles.

Passada la guerra, un antic resistent armat, Raymond Leblanc, fundador d'Éditions du Lombard, va crear la revista *Tintin*, i va salvar Hergé del pou de la misèria en què estava a causa de les relacions que havia tingut amb mossèn Wallez i perquè havia treballat a *Le Soir* durant l'ocupació nazi. Hergé, fins i tot, va ser detingut, però no pas condemnat;

ell deia que havia treballat per guanyar-se la vida, com ho havien fet el conductor del metro o el flequer.

La col·laboració amb Raymond Leblanc el va condemnar a fer un parell de planes setmanals i molt treballades, farcides de detalls i complements. «No em pregunteu quants àlbums faig cada any, pregunteu-me quants anys haig de menester per fer un àlbum.» Aquest és el secret de les aventures de Tintín, el rigor, el rigor, el rigor, la documentació i el refer, esborrar i començar de nou una plana; treballar fins a última hora. Era un perfeccionista, per això va refer tants àlbums. Al principi, quan fa viatjar Tintín a la Xina a *El Lotus Blau*, rep unes instruccions precises: res de tòpics, no facis el ridícul,

reinterpreta la realitat i explica-la perquè s'entengui.

Tintín i Milú

■ Són els dos únics personatges presents a tota la sèrie, els vint-i-dos àlbums oficials, és a dir posats al dia i acolorits, més la primera aventura, al *País dels Soviets* i l'última, pòstuma i inacabada o amb final enigmàtic, l'*Art-Alfa*. Tintín és el protagonista absolut de la sèrie, un periodista del *Petit Vingtième* que viatja pel món i resol problemes transcendentals. En totes les aventures, només se'l veu escriure una crònica en dues vinyetes, en un parell del *País dels Soviets*. Sempre s'alinea al costat dels febles i sol ser un heroi per a la humanitat, amb el do de les llengües i amb la capacitat d'impartir justícia, sense risc d'equivocar-se. És un ésser angelical, potser en el sentit més estricte. Milú és un gos de la raça *fox terrier*, «blanc com la neu del matí». És fidel, llepafils i fa d'*alter ego* d'Hergé, de part humana, en els primers vuit o nou àlbums.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Haddock

■ Archibald Haddock, capità de navili, esdevé el company inseparable de Tintín a *El cranc de les pinces d'or*, el 8è lliurament de la sèrie o el 9è, segons com es miri. Un cop apareix Haddock, Milú perd protagonisme. El vell llop de mar i milionari renegaire esdevé l'*alter ego* d'Hergé, l'humà ple de defectes i carismàtic.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Tornassol

■ Tryphon o Silvestre Tornassol és el savi que descobrim al *Tresor de Rackham el Roig*, 12è de la sèrie començant pels *Soviets*. És el savi distret i entranyable, treballador per la humanitat. És el fitxatge per anar a cercar el secret amagat entre les restes de l'*Unicorn*. És protagonista d'un dels grans àlbums: *L'afer Tornassol*. Esdevé fix de l'univers de Tintín.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

El món després d'Hergé

Cada any es venen deu milions d'àlbums de Tintín al món, dels quals uns quinze mil són en català. Des del 1958, Joventut ha venut uns deu milions d'àlbums, en català (15%) i castellà. Aquest any es preparen exposicions i ja es parla d'un film de Spielberg

S.G.A.
■ Si, un cop mort Hergé, algú hagués continuat les aventures de Tintín, aquest espai de Presència l'hauríem dedicat a un altre tema important, de segur. Però Hergé va deixar l'obra completa en 22 àlbums (revisats i a tot color), amb un només en blanc i negre i un d'inacabat o amb el final enigmàtic de Tintín conduït cap a la (suposada) mort per un sicari, probablement, de Rastapopoulos. La conclusió de l'obra amb Hergé ha permès tota mena d'estudis hermenèutics i hagiogràfics sobre l'autor i la seva obra. Tot plegat ha engrandit el món d'Hergé, més enllà de Tintín, més enllà de Brussel·les, més enllà de Bèlgica i més enllà de la francònia.

Vet aquí les desenes d'exposicions i centenars d'activitats, per no dir milers, programades arreu del món. De París a Quebec, de Girona a Barcelona, de Lleida a Figueres, de Vilanova i la Geltrú a Canet de Mar. El Centre Pompidou, de París, és el marc de l'antològica més important; inaugurada el 20 de desembre del 2006, si no es proroga, es clausurarà el 19 de febrer del 2007. Entre la vintena d'ex-

posicions oficials programades a escala planetària, hi ha *Tintín i els autos*, en el marc del Saló Internacional de l'Automòbil de Barcelona 2007, del 9 al 17 de juny.

Dreamworks

El més espectacular de tots els homenatges a Hergé el prepara Steven Spielberg. Fa

un parell d'anys es va anunciar el projecte de realització d'un llargmetratge de Tintín, amb Tom Hanks amb un paper protagonista. Haddock, suposo. La premsa francòfona dóna per molt avançades les negociacions entre la fàbrica de somnis (Dreamworks) i la Fondation Her-

gé-Studios Hergé. Tintín és un negoci immens, els àlbums a part. Tintín és propici al marxandatge, dels *gadgets*, dels objectes, insígnies o *pins*, samarretes, llençols, tasses, mitjons, motxilles, clauers, escultures, figuretes, segells i monedes... tot per al col·leccionista i per a fetitxistes.

Cada any es venen deu milions d'àlbums de Tintín a tot el món. En tota la història se n'han venut més de dos-cents milions en unes setanta-cinc llengües i dialectes. Editorial Joventut, de Barcelona, que n'ha tingut els drets exclusius durant quaranta anys, n'ha venut deu milions des del 1958 en castellà, català, gallec, euskara i asturià. Entre un 10 i un 15 per cent de les vendes han estat en català i entre el 80 i el 85 per cent, en castellà a l'Estat espanyol i l'Amèrica Llatina.

Un percentatge molt petit ha estat per a les vendes en basc, en gallec i en asturià.

Actualment Joventut ven unes tres mil col·leccions de *Tintín* cada any, és a dir uns 75.000 àlbums, dels quals, un 10% serien en català i el 90% restant en castellà. Pel seu costat, Panini Espanya, distribuïdor d'Éditions Casterman, declara unes vendes equivalents a Jo-

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Nèstor

● El paper d'aquest secundari de luxe passaria desapercebut si no fos perquè és el majordom de Molins de Dalt, de Moulinsart, és a dir, de can Haddock.

En aquest castell hi viuen Tintín, Milú, Haddock i Tornassol, el qual té el seu laboratori en un edifici annex. Apareix per primer cop a *El secret de l'Unicorn*.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Els «Dupondt»

● Els *Dupondt*, Dupond i Dupont, representen el costat ridícul dels humans. No són bessons. I, encara diria més, no són ni germans i parents. Només són ximpls i tenen dislèxia.

Surten a tots els àlbums, tret dels viatges a Amèrica, al Tibet i a Austràlia. El Dupond és el de l'esquerra, i el Dupont, el de la dreta.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Castafiore

● Bianca Castafiore, *el Rossinyol Milanès*, triomfadora a l'Scala de Milà, és la dona que està de tornada de tot. És la protagonista, al costat de Haddock, de l'obra mestra de les aventures de Tintín: *Les joies de la Castafiore*. L'acció hi transcorre en un sol escenari, quasi teatral, quasi un plató de televisió: Molins de Dalt. És la gran intèrpret de l'*Ària de les joies*, de l'òpera *Faust*, de Gounod.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

Rastapopoulos

● És el dolent de la sèrie. Tothom recorda Roberto Rastapopoulos, malgrat el seu paper en només en quatre àlbums: *Els cigars del faraó* i *El Lotus Blau*; *Estoc de coc*, i *Vol 714 a Sidney*. Són aparicions intenses, de dolent malvat. És el personatge que vol destruir Tintín. És el multimilionari facinerós, director de cinema i productor de Cosmos Pictures.

© HERGÉ/MOULINSART 2007

ventut, amb les mateixes proporcions. Per tant, segons les dades aportades per Joventut i per Panini a Presència, cada any es comercialitzen unes 600 col·leccions de Les Aventures de Tintín en català, és a dir 15.000 àlbums anuals.

Apte per a tot els públics

De l'èxit de les vendes, Conxita Zendrera celebra la presència de col·leccions de *Tintín* a la majoria de biblioteques públiques, a les escoles i la major part de les cases. *Tintín* se'l llegeix tothom perquè és pensat per a la mainada. Hergé n'era conscient, però va aconseguir acostar la seva obra als nens de 7 a 77 anys, amb informacions interessants per als grans. I ara tothom li copia la idea de construcció d'obres aptes per a tots els públics.

L'etapa adulta comença just en el moment en què Tintín descobreix, en una cabina del *Karaboudjan*, el capità Haddock torrat com un cep. A partir d'aleshores, *Tintín* deixa de ser una obra només per a la mainada; els que l'han començat a llegir de menuts el poden continuar de grans. La primera incursió al món dels adults ja el fa a *El Lotus Blau*, quan parla del conflicte entre la Xina i el Japó i de l'ocupació de Manxúria pels japonesos. Aleshores, els lectors descobreixen que tots els cartells són en xinès de part de bo, amb proclames antiimperialistes: no hi ha escrites ximpleries. L'ha ajudat Tchang Tchang Jen, un jove pintor, escultor i poeta xinès. Hergé el converteix en un personatge, en Txang,

que també apareixerà al Tibet, en un excel·lent estat de joventut, tan vital com Tintín; l'esperit Peter Pan.

D'ençà de l'anada a la Xina, Tintín esdevé un viatger absolut. no serà mai un turista carallot. S'adaptarà, es mimetitzarà, esdevindrà poliglòt. A la Xina es comporta com un xinès, al Perú com un inca... Tots els lectors s'apropiaran el personatge, el faran seu, el veuen com ells, el veuen moure's en paisatges comuns. La ciutat és la de cadascú, no és pas Brussel·les; Brussel·les només ho és per als infants belgues.

Història del segle XX

Tintín buscarà la notícia, no l'escriurà, però es desplaçarà allà on hi ha coses per explicar. No hi ha ni un sol escenari de conflictes del segle XX sense un àlbum d'Hergé. La història del segle XX i la del començament del segle XXI i, fins i tot, alguns desastres del XIX, s'expliquen amb Les Aventures de Tintín.

Hergé, com s'explica a les primeres planes, hauria volgut ser com Tintín, però no ho és. Tintín ha voltat tots els racons de la Terra i ha estat el primer humà a trepitjar la Lluna. En canvi, paradoxalment, Hergé, Georges Remi, amb prou feines ha viatjat. Era un excursionista, però se li coneixen poques sortides a l'estranger. En canvi, no és desconegut dels escenaris que descriu, perquè té una mania obsessiva per cercar documentació veraç, sigui en museus, en diaris, revistes, postals des de l'estranger o publicitat

A dalt, l'exposició antològica al Centre Pompidou, de París. Al mig, Fanny Rodwell, vídua de Georges Remi. A sota, el director de cinema danès Anders Østergaard, que ha presentat a Barcelona l'excel·lent reportatge *Tintin et moi*. ERIC VIDAL/EFE, JACQUES BRINON/AP I ORIOL DURAN

d'agències de viatges.

A banda de Tintín i de la publicitat, Hergé va crear altres personatges: uns trapelles de Brussel·les, Quick i Flupke, i un trio d'aventurers infantils, Jo, Zette i Jocko, un noi, una noia i un ximpanzé. Encara hi ha una altra aportació d'Hergé, la línia clara, un estil de dibuix polit, sense ombres pronunciades i contrastos excessius, amb molt de color. És un dibuix lluminós, precís, elegant, amb detalls, però gens recarregat. Tot per afavorir la lectura del conjunt. El guió, el text, també és endreçat i concís. És l'aportació al 9è art o còmic o història gràfica o art seqüencial d'un geni, d'un gran artista.

Quan Tornassol va esdevenir Mariposa

● La revista *3 Amigos*, editada amb un esclap i una espadenya a Madrid entre els anys 1956 i 1962, va publicar, amb periodicitat mensual, a partir del juny del 1957, tres aventures de Tintín: *El tesoro de Rackham el Rojo*, *El secreto del Unicornio* i *El caso Mariposa*. Aquest darrer lliurament correspon a *L'afer Tornassol*, que en castellà té ara dos títols: *El asunto Tornasol*, a Joventut, i *El caso Tornasol*, a Casterman.

«Blanco y Negro»

● La primera aparició de les aventures de Tintín a l'Estat espanyol és al número 2349, de l'11 de maig del 1957, de *Blanco y Negro*, antic suplement dominical d'ABC. Ho van publicar sempre en blanc i negre, tot i que la versió original era en color. L'aventura era *Objetivo: la Luna*. Després van publicar *Aterrizaje en la Luna*, *Tintín en el Congo*, *La estrella misteriosa*, *En el país del Oro Negro* i *El cetro de Ottokar*.

L'arribada de Tintín al país dels catalans

Jaume Vidal i Albert Rossich han investigat sobre els primers «tintins» llegits al país

SALVADOR GARCIA-ARBÓS

● Els primers d'arribar a *Tintín* van ser la mainada de la Catalunya del Nord i la d'algun Liceu Francès, i els d'Andorra. El podien llegir i comprar en versió original tantes vegades com volguessin. Però a la resta del país ningú no va gaudir de l'oportunitat de llegir les històries de l'heroi belga fins més de vint anys després de la primera aventura oficial de Tintín i en castellà. Va ser el 1952 quan Casterman mateix va editar una traducció inèdita d'*El secret de l'Unicornio* i *El tesoro de Rackham el Roig*, dues obres fonamentals de la saga hergeriana, ja que marquen el començament del mite, dels seus escenaris essencials i de la colla clàssica; és a dir, a Tintín, Milú, els Dupond i Dupont, la Castafiore i Haddock, s'hi afegeixen Nèstor i Moulin-sart (Molins de Dalt). Ni així, l'editora belga no se'n va sortir i ho va deixar córrer. Per si a algú li interessa, l'edició del *Tintín* en castellà de 1952 s'ha arribat a subhastar a tres mil euros per internet.

L'edició seriosa i continuada de Tintín per a l'Estat espanyol no es va reprendre fins que la família Zendera no va adquirir els drets per a l'editorial Joventut.

Per llegir-los en català encara es va haver d'esperar fins al 1964, amb les *Les joies de la Castafiore*. El 1965 hi ha una allau de *tintins* en català: *Els cigars del faraó*, *L'orella escapçada*, *El cep-*

EL 1965 HI HA UNA ALLAU DE «TINTINS» EN CATALÀ. UN ANY ABANS VA ARRIBAR A LES LLIBRERIES «LES JOIES DE LA CASTAFIORE», LA PRIMERA TRADUCCIÓ DEL SENYOR VENTALLÓ D'UNA DE LES AVENTURES DE TINTÍN

Albert Rossich i Jaume Vidal, investigadors i col·leccionistes de l'obra de Tintín amb exemplars en diferents idiomes. La vinyeta del costat, de la plana 38 d'*El cranc de les pinces d'or* és una de les dues preferides d'Hergé. / S.G.A.

tre d'Ottokar, *L'estel misteriós*, *El secret de l'Unicorn*, *El tesoro de Rackham el Roig*, *El temple del Sol*, *Tintín al país de l'or negre* i *Tintín al Tibet*. En gallec no va sortir fins al 1982 i en basc, fins al 1988.

No s'explica per què Casterman va fracassar i Joventut/Joventut va reeixir en l'edició de Les Aventures de Tintín. Tots els àlbums passaven censura. Qui sap si ho explica el fet que l'àl-

bum era editat a Bèlgica i que alguns dolents que en versió original parlaven en castellà. En aquella edició promoguda per Casterman hi ha poques diferències en la traducció i els aficionats lectors en castellà no trobaven diferències, ja que els Dupond *et* Dupont ja són traduïts, per primer cop, com a Hernández y Fernández. En els crèdits de l'àlbum del 1952 no consta qui va ser aquell primer traductor, com tampoc no consta

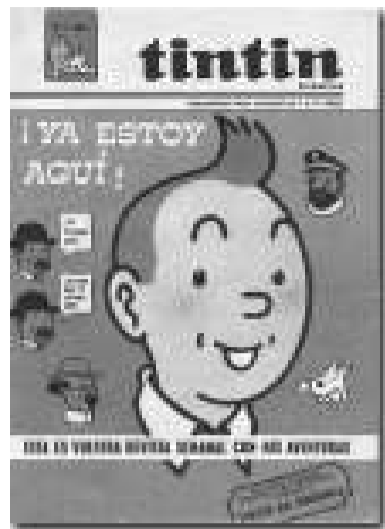
en les primeres edicions dels àlbums editats i traduïts a Barcelona, tant en castellà com en català.

Tot això no obsta perquè es fixi el 1958 com l'any de la publicació del primer àlbum de Les Aventures de Tintín a l'Estat espanyol i en castellà. El catedràtic de la UdG Albert Rossich i el periodista i cap de Cultura d'*El Punt*, Jaume Vidal, col·leccionistes i estudiosos de l'obra d'Hergé, alerten que la lectura completa de les primeres aventures es va poder començar un any abans: «Era en castellà, en la traducció original de Concepción Zendera, però en lliuraments setmanals i gràcies a dues publicacions periòdiques diferents de Madrid.» Es tracta de *Blanco y Negro* i de *3 Amigos*, totes dues el 1957.

«Tintin», l'edició en castellà de Juventud

● La revista *Tintin* no va tenir pas gaire èxit ni sort a Catalunya. En català no va sortir mai, però sí en castellà i per dues editorials de Barcelona. La primera, *Tintin*, va sortir entre el 1967 i el 1968, editada per la família Zendera, de Joventut. Després va sortir *Gaceta Junior Tintin*, també setmanal, amb 81 números del 1968 al 1970. Bruguera va publicar un altre setmanari *Tintin* entre el 1981 i el 1982.

El misteri de les 7 pàgines

● En el número 29 de *3 Amigos*, de l'abril del 1959, van descuidar-se de publicar set pàgines d'*El tesoro de Rackham el Rojo*. Se'n van adonar tard i en el número 34, de l'octubre, comencen a publicar les planes oblidades. S'inventen una historieta de dues pàgines molt curiosa sobre un robatori per dissimular l'error de saltar-se les set planes. En el mateix número donaven instruccions per intercalar les noves planxes.

L'episodi inaugural és en el 2349 de *Blanco y Negro*, de l'11 de maig del 1957, el número de la represa de la publicació després de la guerra. Comencen amb *Objetivo: la Luna*, una edició pensada en color, però que només publicaven com si hagués estat dibuixada amb tinta xinesa. És una desgràcia que no corregiran, potser per un acord amb els aleshores titulars dels drets a l'Estat espanyol. Quinze dies més tard que el que va ser suplement dominical *ABC* publicà el primer *Tintín*, ho va fer la revista catòlica *3 Amigos*, com documenten Rossich i Vidal: «*3 Amigos* fa coses molt estranyes, ja que ho fa en blanc i negre, en diferents tons de bitò, blaus, marrons... i, fins i tot, algun cop el publica acolorit. Però es tracta de colors que no tenen res a veure amb els originals dissenyats per Hergé i els seus col·laboradors.»

Aquest material històric l'ha trobat, comprat i estudiat Albert Rossich, que destaca la curiositat que *Blanco y Negro* i *3 Amigos* van publicar històries diferents. «Es complementaven, no es feien pas la competència.» Mentre que *Blanco y Negro* va començar amb *Objetivo: la Luna*, *3 Amigos* ho va fer amb *El secreto del Unicornio*. Cada una va seguir amb les continuacions d'aquestes aventures: *Aterrizaje en la Luna*, el *Blanco y Negro*, i *El tesoro de Rackham el Rojo*, els *3 Amigos*. La revista catòlica va publicar una aventura més: *El caso Mariposa*. *Blanco y Negro*, en

canvi, va seguir amb *Tintín en el Congo*; *La estrella misteriosa*, *En el país del Oro Negro* i *El cetro de Ottokar*.

En lliuraments periòdics, Vidal i Rossich han trobat aventures a la revista *Tintin*, vinculada a editorial Joventut, a *Gaceta Junior*, que va publicar aventures en els anys seixanta, a la *Tintin* editada per Bruguera i a molts altres còmics fins avui.

Els nous àlbums arribaven tard a les llibreries del Principat, ja que entre que els enviaven l'obra a Joventut i la traducció passava molt de temps. Els únics que podien estar al dia eren la mainada de la Catalunya del Nord

i la d'algun Liceu Francès, i els d'Andorra. I, més endavant, els del Principat que, amb uns mínims coneixements de francès, ja començaven a fer viatges al Principat d'Andorra i a Perpinyà i ho compraven en versió original.

Albert Rossich va descobrir *Tintín* amb l'ús de raó i el va haver de viure sempre amb endarreriment fins al 1976, en què va trobar de nou en nou, fresc, acabat de sortir, la primera edició comprada per un mateix, de *Tintín i els Pícaros*. El va comprar a França, una mica abans que sortís en català. Jaume Vidal va arribar a guanyar un concurs organitzat per la revista *Tintin* dels Zendera i el seu nom ja figura en la llista de

guardonats que va publicar un número de la revista.

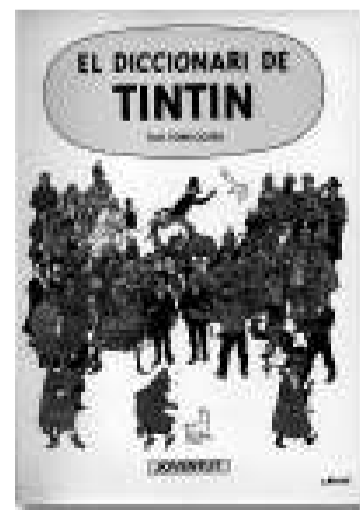
© HERGÉ/MOULINSART 2007

El primer diccionari de Tintín, editat a Barcelona

● Catalunya és un país prodigiós de tintinaires doctes, de tintinòlegs, d'estudiosos de l'obra d'Hergé. Toni Costa n'és pioner. El 1986 Editorial Joventut, de Barcelona, li va publicar *El diccionari de Tintin*. Era el primer diccionari sobre el món de Tintín i l'univers paral·lel d'Hergé que es publicava al món. Un any més tard, el 1987, Editorial Joventut va publicar l'edició en català de les 85 planes d'*El diccionari de Tintin*, traduït per Toni Costa mateix amb la col·laboració de Jaume Sesé.

A Joventut els va saber greu, com confessa Conxita Zendera, que Casterman no acceptés de fer edicions del diccionari de Costa en altres llengües, amb el francès i l'holandès per començar. La primera traductora de tots els *tintins* al castellà afegeix: «La portada del llibre del Toni se la va dissenyar ell mateix, però la va elaborar la fundació.» Sis anys després, el 1992, va ser editat dins de la col·lecció *Bibliothèque de Moulinsart*, el llibre *De Abdallah à Zorrino. Dictionnaire des noms propres de Tintin*, de Cyrille Mozgovine. En aquest volum de 284 planes ja es reconeix la feina de Toni Costa; com a precursor dels diccionaris *tintinescs*. Aquesta obra va ser publicada per Casterman, que va encarregar el prefaci a Albert Algoud, un dels principals especialistes de Tintín. És una obra molt exhaustiva sobre els 326 personatges de l'univers imaginari d'Hergé, amb quadres, resums i índexs de tota mena. *De Abdallah à Zorrino* és avui una

obra de referència mundial sobre Tintín. La passió per Tintín a Catalunya va tenir el punt culminant el 1984, quan la Fundació Miró va organitzar una exposició memorable: *Tintín a Barcelona. Homenatge a Hergé. El Museu Imaginari de Tintín*. Per un costat, les peces reals que van inspirar Hergé. Per l'altre, l'obra de diferents artistes, inspirats en l'univers d'Hergé.

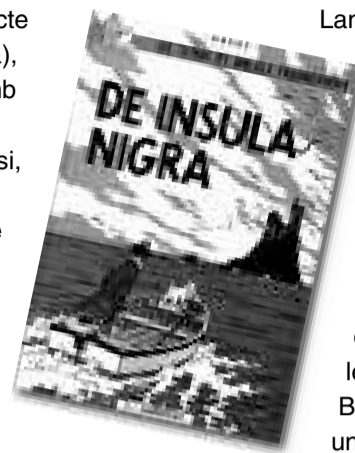

Portada d'«El diccionari de Tintin», de Toni Costa.

Setanta-cinc idiomes i dialectes, inclòs l'alguerès

● Les aventures de Tintín es podran llegir en 75 idiomes i dialectes. No pas en tots s'han editat els 24 volums de l'obra completa. A més, hi ha una traducció en dialecte alguerès del *Tintín al país de l'or negre*, patrocinada per Òmnium Cultural per promoure el català a l'Alguer. En francès és la versió original i en holandès la primera traducció. Després n'hi ha en afrikaans, alemany estàndard, alemany de Berna, alemany d'Alsàcia i alemany luxemburguès, anglès, àrab, armeni, arpitan o francoprovençal bressan, de Ginebra i Gruyere, asturià, basc, bengalí, bretó, búlgar, castellà, coreà, cors, danès, eslovè, eslovac, esperanto, feroès,

finlandès, flamenc d'Ostende, frisó (dialecte del baix alemany parlat al nord d'Holanda), gal·lès, gallec, galo (llengua romànica amb influència gaèlica parlada a la Bretanya), grec, hebreu, hongarès, islandès, indonesi, iranià, italià, japonès, khmer (Cambodja), lituà, llatí, malai, monegasc (provençal de Mònaco) mongol, noruec, occità, picard (llengua d'oïl de la Picardia), polonès, portuguès del Brasil i de Portugal, provençal, retoromànic (Suïssa i nord d'Itàlia), romanès, rus, serbocroat (en alfabet ciríl·lic i llatí), singalès (Sri

Lanka), suec, tahitià, tailandès, tibetà, turc, twents (est d'Holanda), vietnamita, txec, xinès (modern, clàssic i taiwanès) i diversos parles de Valònia, la zona francòfona i meridional de Bèlgica: per al való de Gaume, per al de Charleroi, per al de Lieja i per al de Nivelles, per al d'Ottignies. A més, n'han fet per a les dues parles del Marollen, a Brussel·les, una de més flamenca i una de més afrancesada.

Conxita Zendrera. /
 Editora de «Tintín»
 en català i castellà i
 primera traductora al castellà

«Hergé ballava molt bé el vals»

S.G-A/J.V.

● La majoria de *tintinaires* i d'escriptors sobre Tintín no han estat amics, ni coneguts, ni saludats d'Hergé. En canvi, Conxita Zendrera va conèixer Georges Remi, fet que es percep a casa seva, en una col·lecció no pas extensa, però intensa, de l'obra del mestre de la línia clara. «El vaig conèixer a Bèlgica, on el 1954 vam anar-hi amb el meu pare, per comprar els drets dels llibres. Era molt simpàtic i molt senzill. Ell no creia que fes una meravella, creia que feia ninots i prou.»

Només d'arribar a casa seva, Conxita Zendrera, nascuda el 1919, ja ens convida a contemplar la seva col·lecció de literatura infantil, obra il·lustrada i còmics. Hi destaquen les aventures de Tintín. La majoria són primeres edicions en versió original dedicades personalment per Hergé a ella mateixa i a la seva família. Un somni per a qualsevol *tintinaire*. Ella en diu el seu petit tresor. És un gran tresor.

Conxita Zendrera ensenya la primera edició francesa de *Tintin au Tibet*, obra que també té dedicada personalment per Hergé. S.G-A.

tant això, Remi mai no va venir a Barcelona per fer costat al seu *alter ego* Tintín: «Quan era escolta va visitar Espanya, però no sé a on... com a excursionista, diuen que ha estat a Catalunya.» Conxita Zendrera recorda «l'interès d'Hergé per la parapsicologia» i el dia que van fer un ball: «Em va treure a ballar... Era en els vint-i-cinc anys de la revista *Tintin*. Hergé ballava molt bé el vals, sabia ballar.»

«Tenia molt de sentit de l'humor. Fora d'Hergé, l'altra gent dels estudis semblava que no tenien el seu sentit de la vida. Potser dibuixaven millor, però els faltava la gràcia, l'espurna i la personalitat d'ell. Un cop mort haurien pogut fer més Tintín, l'haurien pogut reproduir, però no podien perpetuar la gràcia d'Hergé...» Aquesta opinió de Zendrera lliga amb aquella màxima atribuïda a Hergé: «*Tintin c'est moi.*»

En el moment de donar-nos l'entrevista, Zendrera ens posa una condició i ben lloable: l'hem de deixar opinar sobre l'acusació de feixista que ha pesat sempre sobre Hergé. Aquella Concepció Zendrera dels còmics històrics en castellà fa una defensa granítica del liberalisme i del tarannà democràtic i humanista del geni nascut fa cent anys a Brussel·les: «No era fatxa. Era tot el contrari, lliberal i fantàstic. Això és una baixesa que li van fer.» Conxita Zendrera atribueix l'exèrcit de detractors d'Hergé a l'èxit: «Quan una persona triomfa, sempre se li tiren al damunt. Tot és atribuïble a les enveges, a la mesquinesa. Jo sóc *tintinista.*»

Editorial Joventut, fundada pel pare de Conxita Zendrera, José Zendrera Fecha, va ser la primera de publicar en català les aventures de Tintín i de tenir els drets de l'obra completa en castellà, en basc i en gallec. Ella va ser l'autora de les traduccions al castellà.

Els Zendrera van arribar a Tintín quasi per casualitat: «Vam anar a un congrés d'editors a Itàlia, del 4 al 11 de juliol del 1956 a Bolonya, i, en lloc de ficar-me en l'autobús dels espanyols, vaig viatjar amb tots els francòfons. Em vaig asseure al costat del secretari dels editors belgues i em va preguntar si coneixia Tintín i em va enviar un parell d'àlbums. A Joventut mai no havíem publicat còmics, alguns no ho veien prou seriós, però al final, els dos vots del meu pare van decantar el consell. Se n'ha parlat molt poc, del meu pare. José Zendrera tenia més vista que ningú... ell va veure Tintín.» Tothom els deia que a sis pessetes no vendrien ni un àlbum

de seixanta-quatre planes, ja que el mercat dels ninots era dominat per les revistes, els *TBO*, que tenien un preu de deu cèntims. A més, d'una aventura, per tenir-la completa se n'havien de vendre dos àlbums: *El secret de l'Unicorn* i *El tresor de Rackham el Roig!* Als llibreters se'ls van haver de donar amb més del 50 per cent de descompte.

Per formalitzar el contracte entre Joventut i Casterman, ella i el seu pare van viatjar en tren fins a Bèlgica i van saludar Hergé per primer cop. Conxita Zendrera també recorda la conversa que van tenir amb Georges Remi: «Ell em va dir: 'De veritat li agraden tant els meus llibres...? És que jo sóc el pomer i no sé si les meves pomes són bones.' Mai no estava segur que ell fes una cosa bona... Més tard ja en va estar convençut... Després va ser una bogeria el que la gent li deia... No tenia pretensions de ser un geni...»

Els Zendrera i Hergé es van arribar a conèixer força. No obs-

<http://www.tintin.com/>

<http://www.free-tintin.net/>

Hergé a la xarxa. A la xarxa hi ha allotjades 6.500.000 pàgines amb el nom *Tintin* i 1.460.000 amb *Hergé*. Amb tots dos noms, n'hi ha 675.000. La plana web oficial de Tintín (www.tintin.com) és disponible en francès, holandès, anglès i japonès. Dels webs no oficials, un dels millors és www.free-tintin.net i és consultable en francès, anglès i espanyol. Hi ha webs dedicats a Tintín en quasi tots els idiomes del món. És interessant www.objectiftintin.com, que es pot consultar en francès i espanyol. No s'ha de desmerèixer la completa www.tintin.free.fr, deliciosa per a col·leccionistes.

Els «tintinaires» volen sortir al diccionari

L'Associació Catalana de «Tintinaires» amb 235 socis d'una bona part d'Europa, va ser fundada el 2003, organitzarà una convenció a Figueres el diumenge 21 d'octubre i col·laborarà en diverses activitats per tot el país

S.G-A
● *Tintinaire* és un terme popular, entenedor i gens elitista. No és el pretensiu *tintinòleg*, ni el qui sap què *tintinòfil*. Víctor Niubó, el president de Tintincat, és un proselit del mot *tintinaire*, «perquè engloba a tothom, erudits i aficionats». És tan defensor d'aquest terme que ha proposat al Termcat –l'organisme que s'ocupa de la fixació formal de la llengua catalana– que l'inclogui entre els neologismes, perquè algun dia integri el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, el normatiu. En canvi, Conxita Zandrera, històrica traductora al castellà i editora dels *tintins* en català i castellà, es declara sempre *tintinista*.

Vet aquí que el 18 de desembre del 2003 va néixer l'Associació Catalana de Tintinaires, Tintincat, durant una reunió al Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona, promoguda per l'economista Víctor Niubó. Ni *tintinòlegs*, ni *tintinòfils*, ni *tintinistes*, *tintinadictes*, ni *tintinmaníacs*. En aquella trobada s'hi van reunir cinc persones més: David Baker, Albert de la Cruz, el periodista Josep Sucarrats, el professor de la UdG i assagista Joan Manuel Soldevilla i Xavi Arnau, constructor del primer lloc internauta en català per a aficionats a les aventures de Tintín. D'aquella reunió en van sortir quatre idees fonamentals: la revista semestral, els dijous *tintinaires*, la trobada anual itinerant per Catalunya i el web. I totes quatre ja es duen a terme.

De la revista, ja n'han sortit sis números, els del 2004, del 2005 i

Una de les parades instal·lades en la Segona Trobada de Tintinaires de Catalunya a Sabadell. La plana principal del web de l'Associació Catalana de Tintinaires, www.tintincat.com.
JAUME VIDAL

del 2006. La primera Trobada Tintinaire de Catalunya es va celebrar el novembre del 2005 a Martorell. La segona es va fer el 22 d'octubre del 2006 a Sabadell. La tercera no es farà a Calafell; està programada per al diumenge 21 d'octubre d'aquest assenyalat any 2007 a Figueres, ciutat *tintinaire*, daliniana, propera a la frontera francesa i amb el Museu

del Joguet de Catalunya, centre cultural amb un potent bagatge d'exposicions dedicades al heroi universal.

Quant als Dijous Tintinaires, Niubó assegura que ja se'ls han desbordat. Tot havia començat en un bar cèntric, a tocar de la plaça de Catalunya de Barcelona, on hi conflueixen autobusos i totes les companyies ferroviàries del país.

Ara busquen un local menys sorollós i amb més capacitat. El web és el reciclatge d'aquell embrió: lloc obert per Xavi Arnau, durant molts anys l'únic punt de trobada de tota l'afició *tintinaire* del país.

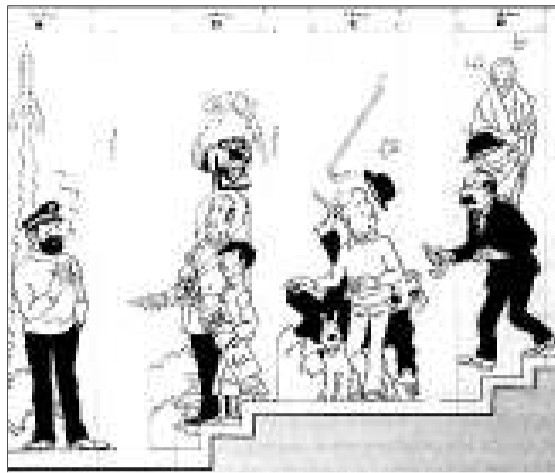
Socis d'arreu

Tintincat va tancar el 2006 amb 235 socis, dels quals un 82 per cent són homes i un 18 per cent dones. La franja d'edat més nombrosa és dels 35 als 50 anys; la segona, de 50 a 60, però ja hi ha 25 socis de menys de 14 anys, els quals ja garanteixen el futur. No tots els socis són dels Països Catalans. Hi ha vuit belgues, sis francesos –un és l'abat d'un monestir de Lió–, tres madrilenys, dos holandesos, dos portuguesos, un alemany, un asturià i un suec, que és el traductor del *Tintín* a la llengua de Mankel. Nobel, Larsson i Linné. Aquests socis, no ho són perquè siguin catalans enyorats, ho són perquè són *tintinaires* del morro fort.

Les professions predominants entre els membres de Tintincat són l'ensenyament i el periodisme. És obvi, Tintín era periodista i educador. I gràcies a Tintín, molta mainada va aprendre a llegir i a escriure en català, en castellà o en qualsevol de les llengües a què ha estat traduïda l'obra de Georges Remi, i va adquirir coneixements culturals de molts llocs del món, de conflictes i situacions avui encara vigents. Per això, per la difusió i l'ensenyament del català, *tintinaire* ha de ser al diccionari.

Telèfon de juguina.

Heus aquí la joia de la corona de la col·lecció Tardà: l'original fet amb tinta xinesa per al mural de l'escala del Centre Culturel Wallonie-Bruxelles, de París.

Jordi Tardà ha recollit tota mena d'objectes a la seva col·lecció. Quatre-cents peces es podran veure del 16 de març al 20 de maig a la Fundació Caixa Girona. Com aquest putxinell del Théâtre Polichinelle de Robert Cartelli, del 1932.

El xampany del viatge a la Lluna.

Jordi Tardà. / Col·leccionista privat

«El museu de Lovaina seria una bona fi per a la col·lecció»

S.G.A. Mataró
 ● «It's the ho-o-o-o-onky tonk women, / Gimme, gimme, gimme the honky tonk blues...» Aquesta cançó dels Rolling Stones se sentia des del carrer només d'arribar a can Jordi Tardà, a Mataró, on hi ha una col·lecció sobre Tintín i Hergé fabulosa, espectacular, amb més de quatre mil peces. A fe! I té les dues planxes originals amb què es van imprimir les úniques vinyetes en què es veu Tintín periodista, atrafegat mentre escriu una crònica. És de la primera edició en francès de *Les aventures de Tintín au pays des Soviets*. 400 peces de la seva col·lecció es podran gaudir al Centre Cultural de Caixa de Girona Fontana d'Or des del 16 de març fins al 22 de maig del 2007, dia del centenari d'Hergé.

— És cert que teniu la col·lecció privada més important del món, només superada per la de la Fundació Hergé?

— «No vull ser campió de res. No sé si sóc el col·leccionista més no sé què... no m'he preocupat de mirar-ho.»

— En quin moment la vau començar?

— «L'inici conscient, conscient, és l'últim any de la Fira del Disc, l'any 2004. L'1 de gener del 2004 compro el primer original. Fins aleshores no sabia on buscar-los.»

— És el moment en què Tintín entra a la vostra vida?

— «No, no, em ve de petit. A classe ja havia muntat grups de

nanos que feia venir a casa, al despatx del pare, per llegir *tintins* que els repartia. Sempre he estat aficionat i els amics m'han regalat coses..., fins al dia que un belga em va obrir portes i vaig continuar. Compro a tot el món, especialment a França i a Bèlgica, mitjançant contactes personals i cases de subhastes.»

— Heu venut mai res?

— «Mai. Res de res. Ni *memorabilia* [objectes de celebritats de la cultura popular, especialment del rock] ni de Tintín. Mai no he venut ni subhastat res meu. Les peces de les fires eren d'altres col·leccionistes privats o expositors. Vendre res de Tintín? Ni m'ha passat pel cap.»

— Quina és la peça més valuosa que heu comprat?

— «El quadre original a la tinta xinesa per al mural de la paret de l'escala del centre Valònia-Brussel·les, de París, just davant del Pompidou... Un dels primers mil exemplars impresos de *Tintín au pays des Soviets* i el còmic signats pels astronautes i Hergé.»

— Heu pensat ensenyar-la, aquesta col·lecció?

— «De moment, va venir l'Arcadi Calzada [president de Caixa de Girona] i m'ho va demanar. I es veurà a la Fontana d'Or.»

— Serà itinerant?

— «No sé com ho tenen. L'Arcadi té aquesta idea i jo la considero.»

Jordi Tardà, amb una de les poques versions originals d'*Objectiu: la Lluna*, amb les signatures d'Hergé, i les d'Edwin Buzz Aldrin, Michael Collins i Neil Armstrong, els tres astronautes nord-americans de la NASA, tripulants de l'*Apol·lo XI*, que van arribar a la Lluna el 20 de juliol del 1969, quinze anys després de Tornassol, Tintín, Haddock i Milú. / S.G.A.

— I després?

— «Ara sóc comissari de l'exposició de cotxes antics relacionats amb Tintín al Saló de l'Automòbil de Barcelona, del 9 al 17 de juny. Després, ja ho veurem...»

— La veurem en un lloc fix i permanent?

— «Primer havia pensat de posar-la a Les Arenes, a dins del Museu del Rock, però la col·lecció de Tintín no té res a veure amb el Museu del Rock.»

— I un Museu Tintín-Col·lecció Jordi Tardà?

— «Mai de la vida, prefereixo continuar disfrutant-la a casa...»

— Sempre, pels segles dels segles, tancada?

— «Quan em mori deixaré tot el material a la Fundació Hergé, per al museu de Lovaina...»

— Llamp de rellamp, em deixeu garratibat!!!

— «Evidentment, sóc català... m'entens?, i les meves prioritats són al meu país. Però una bona fi per a la meua col·lecció seria que anés a Lovaina, on es farà el Museu Tintín, sempre que la Fundació Hergé acceptés el meu material.»

— Què us ha aportat Tintín a la vostra vida?

— «M'ha ensenyat molt. El professor del qual guardo més bon record és Hergé. Jo anava als maristes i em sembla que em van educar més els àlbums que els capellans. *Tintín*, no pas els còmics en general. M'agrada la línia clara; la ciència-ficció i el *manga* [còmic japonès] m'escandalitzen. M'he de creure que allò que s'explica pot passar.»